

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Sect. 3. In qua alia argumenta contra adversarios ponuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

fides nostra docet; ergo activa: ergo solum ille dicitur Pater, qui producit ex vi originis activæ per intellectum: sicut solum ille dicitur Filius qui productus est per intellectum: sed producere per intellectum est generare: ergo solum illa persona dicitur Pater, quæ generat; sed sola prima persona generat, & minime generant duæ personæ simul, videlicet Pater, & Filius secundum nostram fidem catholicam: ergo sola prima persona est Pater, & minime sunt Pater, & Filius simul.

¹³³ Vergetur, quia relatio prædicamentalis solum est in eo subiecto, in quo est transcendentalis similis illi: quia ex vi relationis transcendentalis subiectum est capax talis relationis prædicamentalis: sed relatio transcendentalis paternitatis solum est in prima persona, & non in prima, & secunda: ergo relatio prædicamentalis etiam debet esse solum in prima (loquor de paternitate.) Maior probatur: Relatio spiratoris activi est prædicamentalis, & illa non est in principio spirativo, & in Spiritu sancto simul: sed solum in principio spirativo, quia solum principium spirativum producit Spiritum sanctum, & non producit Spiritum sanctum principium spirativum, & ipse Spiritus sanctus simul: ergo relatio prædicamentalis, quæ sequitur ad originem activam solum est in principio activo, ubi datur relatio transcendentalis principij activi, & non simul in principio activo, & termino producti; sed paternitas est relatio prædicamentalis sequuta ad originem activam: ergo solum est in principio activo generante, scilicet in prima persona, & non in generante, & genito simul, ac proinde talis paternitas non erit generans, & genitum simul: sed solum prima persona.

¹³⁴ Tandem sic probatur, quia nullum relativum in Divinis est compositum ex duabus partibus: sed unumquodque relativum est simplex. Vnde Pater in Divinis non coalescit ex duabus partibus, ut docuit Athanasius, *orat. contra gregales Sabelli*, multo propius ad medium, quam ad principium, loquens de Patre, & Filio, ibi: duos autem non bifidos ex duabus partibus: sed duos protus integros, eo quod integer sit, & perfectus Filius ex integro, & perfectio Patre; ubi asserit Athanasius, neque Patrem componi ex duabus partibus in esse Patris, neque Filium; sed potius Patrem esse integrum Patrem, & filium esse integrum filium, ita ut unaquæque persona sit simplicissima sine vlla compositione, ut ait Richardus Victorinus *lib. 3. de Trinit. toto cap. 22.* cuius in fine concludit; in singulis itaque summa simplicitas, & ideo Basil. *homil. 28. contra Sabellian.* plenus est, inquit, Pater, non pars alterius: sed perfectus, & totus in se ipso considerandus; ad quod respiciens Bernardus *epist. 190. ad Innocentium*, ita dissert de summo bono Trinitatis; totum, inquit unum est totum, nec superabundans in tribus, nec imminutum in singulos; sed per vos Pater prædicamentally componitur, & coalescit ex persona genita, & generante: ergo talis Pater non est dandus in divinis: vnde Cyrillus Alexandrinus *lib. 3. thesauri, cap. 4. prope finem*; ita redarguit hæreticos, quomodo Pater omnium rerum principium erit, si non simplex, sed compositus erit: primum enim simpliciter, haudquam compositum esse potest, quia nihil potest ipso præintelligi, à quo componatur, nec vlla diversitas in primo simpliciter est; composita vero

congregationem diversorum simplicium habent, quæ ipsi necessario præintelliguntur: sic ille, cui consonat Ambrosius in Symbolo Apostolorum *cap. 1. post medium*, ibi; compositus esse non potest, cum aliqua eo anteriora existere putare nefas sit.

Vnde sapienter Iustinus *quæst. 129. ad orthodoxos*, 135 qui non habet, inquit, à quo factus sit, nec compositus est; ergo Pater simplicissime est Pater, neque villo modo in ratione Patris compositus debet esse, sicut nec Filius, aut Spiritus sanctus; quod optime docuit Augustinus *lib. 3. contra Maximinum, c. 10. ad finem*, ibi: propter uniuscuiusque relationem; & proprietatem tres personæ sunt, & propter singulorum perfectionem partes unius non sunt, quid clarius, & evidentiùs ad nostram sententiam demonstrandam: ergo illa est omnino vera, & adversaria omnino falsa, ac proinde reiicienda.

Maioris illius primæ pars est nota: quia simpliciter omnimoda est perfectio quæ formaliter reperitur in Divinis, & in his, quæ formaliter in Deo inveniuntur; vnde compositio vera omnino excludenda est à perfectionibus Divinis; atqui esse relativum, aut relationem est perfectio in Deo: ergo habet omnimodam simplicitatem sine vlla compositione, ratione cuius spiratio activa, quæ est relatio, non componitur à parte rei ex Filiatione, & paternitate, sed potius ut vna simplicissima relatio, identificatur cum paternitate, & Filiatione, ratione cuius Pater, & Filius sunt unum simplex principium Spiritus sancti: bene enim potest in Divinis vna simplicissima entitas identificari cum duabus relationibus realiter distinctis, ut videre est in Divinitate, quæ identificatur simplicissime sine vlla compositione cum paternitate, & filiatione. Ita similiter in nostro casu vna simplicissima relatio spirationis activæ identificatur cum Paternitate, & Filiatione sine vlla compositione.

SECTIO III.

In qua alia argumenta contra adversarios ponuntur.

¹³⁷ Quinto argumentor principaliter, relatio effectus creaturæ ad creatorem non potest formaliter provenire à Deo: ergo talis relatio non includit formaliter terminum, Deum videlicet: proba antecedens, omnis forma, vel quasi forma tribuens aliquem effectum ut quod, debet habere illum in se ut quo, eo modo quo illum tribuit; sed Deo repugnat essentialiter esse effectum creatum ut quo complete, vel incomplete: ergo relatio effectus in creatura tota provenit ab ipsa formaliter, & minime à Deo. Maior est fundamentum adversariorum, quorum sententiam modo impugnamus. Minor, in qua est tota difficultas, adeo certa est, ut oppositum sit absurdissimum; Deus enim essentialiter, adæquate, complete, & totaliter est ens creatum à se independentem, & totaliter est ens creatum à se independentem: ergo repugnat illi omnis ratio effectus creati: ergo neque ut quo, neque ut quod potest esse effectus creatus complete, vel incomplete: ergo relatio, seu denominatio effectus creati in creatura provenit complete ab ipsa creatura: ergo relatio effectus creati complete, & totaliter est in creatura: pater consequentia. In illo est complete alia qua

Quaest. III. Vtrum relatio sit vtrumque, &c. 727

SVBSECTIO I.

*In quamplius oppugnatur sententia ad-
versaria.*

qua forma, à quo complete, & adaequate pro-
venit denominatio totalis formæ; sed denomi-
natio effectus creati provenit complete, & adae-
quate à creatura: ergo forma est complete in
creatura; atqui talis forma est relatio: ergo re-
latio creaturæ complete est in creatura, & com-
plete, totaliter, & adaequate est ens creatum: ergo
non includit Deum.

138 Confirmatur, Petrus ut generat Ioannem, di-
stinguitur ab illo realiter: ergo ut distinguitur ab
illo, dicit relationem generantis ad illum. Ante-
cedens est certissimum, quia inter causam, & ef-
fectum necessario datur distinctio realis; sed Pe-
trus ut generat Ioannem est causa Ioannis: ergo
ut sic distinguitur ab illo, prima consequentia
probat: Petrus in quantum causa Ioannis dicit
relationem causæ ad Ioannem; de hac enim de-
nominatione quaerimus, sed in quantum est causa
Ioannis distinguitur à Ioanne: ergo in quantum
dicit relationem ad illum, distinguitur ab illo:
ergo in quantum dicit talem relationem ad illum
non dicit illum: ergo non includit illum. Ante-
cedens est certum, quia quod distinguitur ab alio
non est illud à quo distinguitur, sed potius dicit
non esse illius: sed non esse alicuius non dicit
in sua constitutione illud aliud cuius non esse
est, sed potius removel à sua constitutione illud
aliud: v. g. quia tenebræ dicunt non esse lucem,
non solum non dicunt talem lucem, sed etiam
removel, & expellunt illam à sua constitutio-
ne, ac proinde lux nullo modo potest constitui-
re formaliter tenebras, & propter eandem ratio-
nem vita non potest constituere mortem, neque
visus cæcitatem, aut è contra.

139 Clarior, quia creatura quatenus creatura est
dicit non esse Deum, omnino excludit à sua con-
stitutione formali Deum, ratione cuius summum
absurdum esset dicere, creaturam quatenus crea-
turam, & in esse creaturæ formaliter constitui à
Deo, Deumque intrare formaliter constitutionem
creaturæ, & ratio est, quia impossibile videtur,
intrare Deum in eam constitutionem, à qua om-
nino removelur; cum talis constitutio, & res
constituta sit non esse Dei; sed causa quatenus
causa, & quatenus relative est ad effectum, distin-
guitur ab effectu: ergo dicit in suo esse non esse
effectum, cuius causa est: ergo removel effectum
à sua constitutione: ergo non includit effec-
tum: ergo falsum est dicere, relationem causæ
ad effectum includere effectum formaliter.

140 Amplius vrgeo hoc in duobus entibus reali-
ter distinctis, quæ ex vi distinctionis, aut propter
distinctionem dicunt relationem ad invicem di-
stinctionis: (nam distingui vnum ab alio non est
conceptus absolutus: sed relativus, ut late probo
in metaphys. disp. de distinctione) atqui ideo vnum
ex illis refertur ad aliud, quia distinguitur ab illo
in actu exercito; sed distingui ab alio est exclu-
dere illud à suo esse: ergo quatenus dicit relatio-
nem ad illud distinctionis, & quatenus relativum
est, excludit illud à suo esse, & sua constitutione;
distingui enim, ut iam dixi, est excludere illud à
quo distinguitur: ergo relativum distinctionis
non est vtrumque extremum, quæ inter se distin-
guuntur.

Sexto principaliter sic argumentor: relatio
essentialiter est esse, seu respectus ad aliud; sed
si relatio non distingueretur à fundamento, &
termino, non esset ad aliud: ergo, &c. probatur
minor. Relatio paternitatis essentialiter, & com-
plete dicit entitatem Patris, & Filij, ita ut vtra-
que entitas simul sumpta sit relatio; sed vtraque
entitas simul sumpta non est ad aliud: ergo, &c.
Maior est sententia adversariorum, minor est cer-
tissima, vel dicant adversarii, quod sit illud aliud,
ad quod est relatio adaequate sumpta: quia vel
illud aliud est aliquid distinctum ab entitatibus
Patris, & Filij simul sumptis, & hoc non: quia
alias illud esset terminus, ac proinde esset distin-
ctus adaequate ab ipsa relatione, quod intendi-
mus vel est ipsa entitas Filij præcise in quantum
producta à Patre, & hoc non, quia ipsa entitas est
pars relationis: ergo non est dabile illud aliud, ad
quod sit relatio.

Vrgetur: ergo paternitas non referet, aut ordi-
nabit personam Patris ad Filium, ac proinde tol-
letur formalitas relationis à tota latitudine entis,
quod est falsissimum: sequela sic probatur. Nam si
formalitas relationis est in rerum natura, debet
esse proprie respectus, & ordinatio propria, ac
proinde debet ordinare, & referre subiectum in
quo est: quia relationi convenit esse talem ex vi
proprie definitionis, quæ dicimus relatio est or-
dinatio, seu respectus ad terminum: ergo si tollitur or-
dinatio propria, & respectus proprius, tollitur si-
ne dubio formalitas relationis.

Respondet Hurtado his Verbis, relatio non
ordinat, id est non respicit aliud, tanquam id
à quo pendeat, concedo consequentiam, non
ordinat, id est non comparat, nego consequen-
tiam.

Sed contra primo, quia relatio per te non res-
picit, licet comparet: ergo relatio non est relatio
per te: patet hæc consequentia; quia id, cui non
convenit definitio, non convenit definitum; sed
relationi non convenit respicere terminum, &
ordinari ad illum per modum respectus (quod est
definitio relationis, ut de se patet) per te: ergo non
convenit relationi definitum, id est non erit re-
latio.

Secundo contra: quia tu concedis relationem
comparare ut quo: ergo debet esse comparatio: er-
go debet esse inter duo, quia comparatio compa-
rat vnum extremum cum altero: ergo non est ipsa
extrema comparata per talem comparisonem:
quia id quod est inter duo non sunt ipsa duo; sicut
linea, quia est inter duo indivisibilia, non est ipsa
duo indivisibilia, & quia actio generativa est in-
ter agens & terminum, distinguitur ab illis.

Tandem, quia unio est inter materiam, & for-
mam uniendo materiam cum forma, talis unio
non est materia, & forma simul, sed aliquid di-
stinctum ab illis; sed per te relatio est comparatio,
quæ reperitur inter fundamentum, & terminum
ut fundamentum comparetur cum termino: ergo
non est vtrumque extremum.

Tertio contra, quia propria relatio prædica-
mentalis habet totum suum esse ad terminum, ut
patet

patet ex eius definitione, quia hæc est definitio illius, ac proinde specificatur essentialiter à termino; sed specificatio est in aliquo genere causæ, siue formalis extrinsecæ, siue finalis: ergo terminus est causa formalis extrinsecæ, vel finalis relationis: ergo relatio dependet à termino: quia causa est, à qua dependet effectus: ideo enim pater æternus nullo modo est causa Filij: quia nullo modo Filius dependet à Patre, licet producat ab illo, itaque omnis effectus dependet à sua causa eo modo, quo est effectus illius; sed terminus formalis specificativus essentialiter relationis est causa finalis, vel formalis extrinsecæ relationis: ergo relatio dependet à termino formali, à quo specificatur: ergo falso procedunt adversarij, quando dicunt relationem non dependere à termino.

148 Confirmatur ratio principalis; nam vel duæ albedines per modum vnius formæ faciunt Socratem similem Platoni, & iterum ambæ simul Platonem Socrati, vel è contra vna facit Socratem Platoni similem, & altera Platonem similem Socrati: sed ambæ simul non possunt habere oppositos effectus formales cum sumantur per modum vnius, vt de se patet; nam si habent oppositos effectus formales debent esse oppositæ causæ in causando tales effectus oppositos. Nam causa in tantum est causa in quantum causat effectum; unde si vnum effectum causant duæ causæ, dicuntur causæ per modum vnius, & si vnaqueque ex illis causat distinctum effectum, non per modum vnius causæ: sed potius distinctæ causæ absolute appellantur, vt exemplis manifestis patet; duo enim luminosa si concurrunt ad producendam eandem lucem in pariete, dicuntur concurrere per modum vnius causæ; è contra vero si concurrunt ad producendas distinctas lucas, non dicuntur concurrere per modum vnius causæ, sed solum per modum diversarum; à fortiori autem quando duæ causæ ita se habent, vt vnaqueque producat oppositum effectum, sine dubio dicuntur oppositæ, & distinctæ causæ; & minime per modum vnius causæ nominantur; unde si per potentiam Dei absolutam darentur in eodem subiecto duo effectus formales oppositi, v. g. esse calidum, & esse frigidum vt octo, nullus sanæ mentis posset dicere, tales effectus oppositos inter se oriri à duabus causis formalibus per modum vnius; sed potius sine dubio deberemus dicere, tales effectus formales oppositos oriri ab oppositis causis, vel entitatibus, & minime ab vna causa formali; aut à duabus per modum vnius, etiam si tales effectus oppositi reperiantur in eodem subiecto, vt dixi, quia si cut per accidens est vnitas subiecti respectu illorum effectuum oppositorum, neque villo modo conducit ad hoc vt tales effectus fiant vnum; ita similiter nullius momenti est talis vnitas ad hoc vt tales causæ non sint oppositæ, quatenus causant illos oppositos effectus.

149 Clarius, esse album in vno subiecto, & esse nigrum in alio, quia opponuntur realiter, nullo modo possunt oriri formaliter vel ab vna, & eadem causa formali, vel à duabus per modum vnius causis formalis concurrentibus, & ratio evidens est, quia effectus oppositi formales causati formaliter in diversis subiectis non possunt oriri ab eadem causa formali, vel à duabus per modum vnius concurrentibus; sed potius neces-

sario vnusquisque effectus oppositus alteri debet totaliter, & adæquate causari ab vna adæquata causa totali distincta, & opposita alteri, & non possunt causari illi effectus quatenus oppositi à duabus simul per modum vnius causis formalis concurrentibus, sed esse Patrem in Petro, v. g. & esse Filium in Ioanne respectu eiusdem Petri sunt effectus formales relative oppositi: ergo nullo modo possunt causari à duabus entitatibus simul per modum vnius; sed necessario debent causari à duabus completis causis formalibus oppositis inter se realiter; ergo relatio paternitatis, & relatio filiationis, quæ in genere causæ formalis constituunt Petrum in esse Patris, & Ioannem in esse Filij respectu eiusdem Petri non possunt esse entitas Petri generantis, & entitas Ioannis geniti per modum vnius simul; sed potius debent esse paternitas solum entitas Petri generans, & filia entitas Ioannis genita diuisim, & separatim sumptæ cum oppositione vnius respectu alterius.

Itaque causa Filij non possunt esse simul per modum vnius causa Patris, & causa filij, neque constitutionem paternitatis, quæ est causa adæquata Patris in Petro potest ingredi entitas genita Ioannis, quæ est causa Filij in ipso Ioanne, neque possunt simul entitas Petri, & entitas Ioannis concurrere per modum vnius ad causandum in Ioanne esse Filij, & eadem ipsæ simul concurrere per modum vnius ad causandum in Petro esse Patris respectu Ioannis, quia esse Patris in Petro respectu Ioannis, & esse filij in Ioanne respectu eiusdem Petri sunt duo effectus formales oppositi inter se vera, & propria oppositione relativa, & duo effectus formales oppositi vera oppositione non possunt oriri ab eadem causa coalescente ex duobus per modum vnius: quis enim potest dicere, esse tenebrosum in aëre, & esse lucidum ita causari, vt lux, & tenebræ simul per modum vnius constituent formaliter lucidum, & iterum ipsæ eadem simul tenebræ, & lux per modum vnius causent formaliter esse tenebrosum: certe nullus mentis compos; sicut nullus potest dicere, aquam frigidam in esse frigidæ constituturæ frigiditatem, & calorem per modum vnius, & iterum ipsam frigiditatem, & calorem constituturæ aut ipsam aquam, aut ignem per modum vnius in esse calidi: ergo relatio paternitatis, & relatio filiationis, quæ sunt causæ formales constitutivæ Petri Patris in esse Patris, & Ioannis in esse Filij non possunt esse formaliter entitas Petri, & entitas Ioannis per modum vnius, & idem est de similitudine Petri, & de similitudine Ioannis inter se.

SUBSECTIO II.

Reliqua argumenta ponuntur.

Septimo principaliter sic argumentor, & confirmo amplius dicta: per te relatio nihil aliud est formaliter, & realiter, nisi duo entia absoluta, ita vt à cæteris absolutis distinguatur relatio, seu prædicamentum ad aliquid in eo solum quod vnumquodque ex absolutis entibus seu prædicamentis includat vnā entitatem absolutam duntaxat; v. g. aut substantiam aut quantitatem, aut qualitatem; ens autem relativum, aut prædicamentum ad aliquid necessario requi-

Quæst. III. Vtrum relatio sit vtrumque, &c. 739

rat duo absoluta simul : ergo tria absoluta simul facient aliud distinctum prædicamentum, seu aliud novum genus entis distinctum ab absoluto, & relativo, & quatuor absoluta simul facient aliud novum ens aut prædicamentum distinctum à cæteris: nam sicut se habet vnum ad duo, ita se habent duo ad tria, & tria ad quatuor; sed existentia duorum absolutorum sufficit ad distinguendum novum genus entis per se: ergo tria sufficient ad constituendum aliud genus entis distinctum ab illis, quia sicut coexistentia duorum absolutorum addit supra existentiam vnius absoluti alteram existentiam absolutam, & hæc additio seu coexistentia sufficit ad constituendum distinctum genus entis per se eo modo, quo debet esse in prædicamento, ita coexistentia trium absolutorum addit supra duos alteram existentiam, quæ simul cum illis ductus constituet aliud novum genus entis à paritate rationis, quia non datur maior ratio, quare coexistentia duorum componat genus entis distinctum ab existentia vnius, & non coexistentia trium, quatuor, quinque, sex, mille, &c. unde si hi omnes numeri distincta prædicamenta constituunt, infinita dabuntur prædicamenta, quia dantur infinitæ species distinctæ numerorum, & si non sufficiunt isti numeri, nec numerus binarius sufficeret, & sic à medio tollitur omnis relatio, quod est absurdum vt patet ex dictis *q. superiori conclusionem. 2.*

151 Deinde probatur contra adversarios binarium absolutorum non sufficere ad constituendum prædicamentum omnibus argumentis, quibus in prædicamento quantitatis vñ sumus ad probandum numerum non esse ens per se, eo modo quo est necessarium ad ponendum in prædicamento, quia eodem modo hic, ac ibi vrgent argumenta illic facta.

152 Octavo principaliter sic arguuntur: omnis tendentia realis in terminum petit terminum realiter distinctum ab ipsa tendentia; sed relatio prædicamentalis est tendentia realis ad terminum: ergo relatio prædicamentalis distinguitur à parte rei ab ipso termino, quod non solum verum est de distinctione inadæquata, sed etiam de distinctione adæquata. Maior est certa, quia scientia, intellectus, voluntas, & omnes potentia, & habitus; imo & actiones potentiarum, & habituum distinguuntur à suis obiectis realiter, quia sunt tendentia in illa, quod etiam verum est in actibus reflexis; nam licet verum sit quod intellectus per vnum actum reflectat supra alium, ille actus reflexus distinguitur ab actu, supra quem reflectit, in quo distinguitur reflexio creata ab increata: nam increata reflexio est eiusdem actus supra seipsum, reflexio autem creata est eiusdem actus supra aliud distinctum.

153 Solum videbatur difficile, si consideretur reflexio intellectus supra seipsum: nam intellectus per talem reflexionem tendit ad se, & habet pro obiecto suæ tendentia seipsum.

154 Sed adhuc in hoc casu tendentia distinguitur à termino talis tendentia, & ratio est manifesta, quia quando intellectus per reflexionem tendit in seipsum, tendentia illa, per quam reflexe tendit est actus intellectus, seu cognitio; atqui omnis cognitio creata distinguitur ab intellectu creatore: ergo talis tendentia distinguitur ab ipso intellectu.

155 Dices, relationem transcendentalem, seu humilimodi tendentiam distingui à termino: quia *R. P. N. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.*

transcendentalis est, non vero tendentiam seu relationem prædicamentalem.

156 Sed contra, quia in tali relatione transcendentali, & datur ratio relationis, & datur ratio transcendentis; sed non distinguitur à termino ratione transcendentis, sed ratione relationis ex vi oppositionis, quam habet relatio cum termino: omnia enim in divinis sunt vnum, vbi non obviat relationis oppositio. unde tota distinctio, quæ datur inter relationem, & terminum in Divinis est solum propter oppositionem, quæ datur inter illam, & terminum; atqui relatio prædicamentalis, etiam habet oppositionem cum termino: ergo etiam relatio prædicamentalis distinguitur à termino: unde non potest solum venari distinctio relationis transcendentis à suo termino propter prædicatum transcendentia, sed potius propter rationem relationis, in qua conveniunt relatio transcendentalis, & prædicamentalis, ac proinde sicut conveniunt relatio prædicamentalis, & transcendentalis in ratione formali, propter quam relatio transcendentalis distinguitur à termino, ita etiam debent convenire in effectu, vel quasi effectu formali distinctionis nimirum à termino.

157 Minor illa prima sic probatur, quia divinitas est prædicatum transcendens, & sine dubio ratio entis secundum ipsos adversarios, qui hoc contra Scotum late probant in metaphys., & nihilominus neque ratio entis, quod est de essentia divinitatis distinguitur à parte rei in Patre à Filio, nec in Filio à Patre, & nihilominus in Patre distinguitur realiter relatio paternitatis à Filio: ergo talis relatio ratione transcendentia, aut quia est prædicatum transcendente, non distinguitur à Filio, alias ipsa divinitas distingueretur à Filio, quia etiam est transcendente prædicatum respectu Patris, sicut relatio, quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis, & quando alicui ratione alicuius prædicati communis convenit aliqua ratio, omnibus convenientibus in tali prædicato convenit illa ratio; atqui divinitati convenienti cum relatione paternitatis in esse transcendentis respectu Patris, non convenit distingui à Filio, vt de se patet: ergo relationi paternitatis non convenit distingui à Filio ex eo quod sit transcendente prædicatum respectu Patris: sed potius ex eo quod quatenus relatio opponitur Filio: unde Patres, & Concilia nullam mentionem facientes de ratione transcendentali in paternitate, totam distinctionem quam habet paternitas à Filio refundunt tanquam in causam vnicam totalem, & adæquatam in oppositionem relativam, quæ intercedit inter paternitatem, & Filium.

158 Quod autem divinitas sit prædicatum transcendente respectu Patris, sicut paternitas, imo magis transcendente sic probatur: Nam divinitas est de essentia Patris, & constituit substantialem Patrem, & est de primo conceptu substantialem Patris non minus ac paternitas, imo secundum probabiliorum opinionem transcendit divinitas ipsam relationem paternitatis (ratione cuius magis transcendentalis potest dici paternitate divinitas) sed paternitas dicitur transcendentalis solum quia substantialiter constituit Patrem, & non est de essentia divinitatis, nec transcendit illam: ergo divinitas non est minus sed magis, vt ita dicam transcendentalis respectu Patris quam paternitas.

Z z z z Vrgetur

- 159 Virgetur amplius, quia intellectio divina habet pro termino, & obiecto primario sui ipsius divinitatem, & est prædicatum transcendente respectu divinitatis, quia in sententia Patris Hurtado cum quo pugnamus, intellectio essentialiter constituit divinitatem, propter quas formalitates talis intellectio inducit utramque rationem habendi nimirum terminum, & prædicatum transcendentalis, in quo convenit omnimodo cum relatione paternitatis quæ etiam habet terminum, & est transcendente prædicatum, & nihilominus intellectio non distinguitur realiter à divinitate, quæ est terminus, & obiectum primarium intellectiois: ergo paternitati non convenit distingui à filio propter illas duas rationes, videlicet, quod sit transcendentalis, & quod habeat filium pro termino, in quibus omnimodo convenit cum intellectu; sed potius propter aliam rationem peculiarem, quæ non reperitur in intellectu respectu filij, & filiationis, quæ non est alia nisi oppositio realis, quæ invenitur in relatione paternitatis respectu filij, & filiationis; atqui hæc ratio oppositionis reperitur in relatione prædicamentali respectu sui termini: ergo relatio etiam prædicamentalis distinguitur à suo termino, sicut transcendentalis.
- 160 Itaque omnis tendentia realis cum relatione, & oppositio reali distinguitur à parte rei à termino talis tendentiæ ratione oppositionis realis, quæ reperitur in tali tendentia: unde omnis intellectio creata, ut diximus, distinguitur realiter à suo termino, & obiecto, ad quod habet realem relationem, & cum quo realiter relative opponitur: nam idem est opponi realiter, ac distingui realiter.
- 161 Ultimo confirmatur, quia in divinis, ut supra diximus, non solum relatio transcendentalis, ut paternitas, Filiatio: sed etiam prædicamentalis, ut spiratio activa, habet oppositionem cum suo termino, ac proinde distinguitur ab illo: ergo in creatis non solum relatio transcendentalis: sed etiam prædicamentalis, distinguitur adæquate à suo termino, quia sicut relatio transcendentalis in creatis participat oppositionem cum suo termino à relatione transcendentali increata, ita etiam relatio prædicamentalis creata participat oppositionem prædicamentalem cum suo termino: sed relatio transcendentalis creata distinguitur adæquate à termino propter oppositionem transcendentalem, quam participat à relatione transcendentali divina: ergo similiter relatio prædicamentalis creata distinguitur adæquate à suo termino propter oppositionem realem prædicamentalem, quam participat à relatione prædicamentali in creata.
- 162 Nono principaliter sic argumentor: si relatio paternitatis est persona generans, & persona genita, sequitur manifeste relationem paternitatis, & relationem filiationis esse idem à parte rei; sed hoc est falsissimum: ergo falsum est id, ex quo hæc falsitas sequitur. Maior sic demonstratur, nam si paternitas est generans, & genitum, relatio filiationis est ipsum genitum, & generans; sed in re ipsa generans, & genitum simul sunt idem, quod genitum, & generans simul, neque distinguuntur realiter: ergo relatio paternitatis, & relatio filiationis sunt idem à parte rei, & non distinguuntur realiter, & in

re: sed solum in modo loquendi; sicut Petrus, & hoc numero compositum physicum non distinguuntur à parte rei, quia sicut Petrus est hæc materia, hæc forma, & hæc unio; ita hoc compositum physicum est hæc unio, hæc forma, & hæc materia; cum autem hæc materia, hæc forma, & hæc unio; & hæc forma, hæc materia sint idem à parte rei sine ulla distinctione in re; sed solum quoad modum loquendi, & enumerandi, cum in prima enumeratione incipiamus à materia, & definamus in unione, & in secunda enumeratione incipiamus ab unione, & definamus in materia, in quo nulla est variatio rerum: sed solum variatio loquutionis, etiam hoc compositum numero, & Petrus solum in modo loquendi distinguuntur, & non in re.

Item hæc sequela conceditur ab adversarijs, 163 vt à P. Hurt. *disp. 15. d. relatione sect. 3. num. 10. 6.* Dices 2. Vbi sic ait: ergo idem est Petrum esse similem Paulo, & Paulum esse similem Petro distinguendo consequens, idem est à parte rei, concedo consequentiam, quia similitudo utriusque eisdem conceptus includit, in modo autem significandi nego.

Ecce quomodo concedit P. Hurtado duas relationes existentes in duobus extremis, quæ se ad invicem respiciunt, & quæ per illas opponuntur relative, esse idem in re, & solum distinguuntur in modo significandi, & tribuit rationem, quia utraque relatio eisdem conceptus includit, scilicet entitates utriusque extremi: Idem concedit P. Arriaga in *Log. prædicam. de relatione disp. 12. sect. 9. num. 14. §. Dices*, eisdem pene verbis, quibus Hurtado utitur in metaphys. eodem prædicamento; sed paternitas, & filiatio includunt eisdem conceptus in re, videlicet entitates generantis, & geniti: ergo sunt idem à parte rei sine ulla distinctione in re, ac proinde idem erit filiatio, ac paternitas à parte rei, & idem erit esse Patrem, & esse filium à parte rei, & solum dabitur distinctio quoad modum significandi.

Minor prima, & præcipua sic probatur primo 164 in Divinis contra Patrem Arriaga: nam certum est, relationem paternitatis distingui à parte rei à relatione filiationis: sicut spiratio activa distinguitur à parte rei à relatione Spiritus sancti, quod patet ex Concilio Florent. ubi Eugenius quartus in litteris unionis in medio ait: omnia quæ Patris sunt, ipse Pater unigenito filio suo gignendo dedit præter esse Patrem, & Athanasius 4. contra Arrian. colum. 4. ait: eadem dicuntur de filio quæcunque de Patre dicuntur excepto quod Pater non appellatur: ergo ex ijs manifeste colligitur, non esse idem in divinis esse Patrem, & esse filium; sed potius distingui realiter Patrem à filio, & paternitatem à filiatione: quod ut dogma fidei traditur ab omnibus Doctoribus in materia de Trinitate, quod docet Cyrillus Alex. lib. 3. *theosopi*, ibi, nec ut eadem persona modo Pater, modo filius vocetur sicut Sabellius blasphemabat.

Ratione metaphysica sic probatur, quia non 165 est idem esse causam, & esse effectum: sed Pater est idem esse causam, & filius in creatis est effectus Patris: ergo non est idem in re esse Patrem, & esse filium: alias etiam in modo loquendi esset idem, quia modus loquendi si est verus conformatur cum re ipsa, ex eo enim quod

Quaest. III. Vtrum relatio sit vtrumque, &c. 74 I

res est, vel non est propositio dicitur vera, vel falsa: sed per te idem est, esse Patrem, & esse Filium in re ipsa: ergo etiam in modo loquendi erit idem; imo si in modo loquendi vero non est idem, nec in re ipsa erit idem, quod etiam patet ex supradictis.

167 Decimo principaliter sic probatur, quia quando eadem entitas subiecti potest esse sub oppositis formis, & sub carentia illarum, talis entitas distinguitur ab illis formis à parte rei; sed eadem entitas Petri, & eadem entitas Pauli ita se habent, ut Petrus, qui modo est Pater Pauli possit esse Filius illius, & eadem entitas Pauli possit esse Pater respectu Filij, qui nunc est Pater: Itaque entitas, quæ est sub relatione Filiationis opposita paternitati, potest respectu eiusdem esse sub relatione paternitatis opposita filiationi in casu, in quo Petrus qui genuit Paulum ut potuit generetur à Paulo; nam si Paulus, qui nunc est filius Petri ex eo quod genitus est ab illo, genuisset Petrum, esset sine dubio Pater Petri, & Petrus filius eiusdem Pauli: si autem, ut supra diximus Petrus, & Paulus immediate à Deo producti essent, & minime vnus ab alio generatus fuisset, iam Petrus, & Paulus essent sub carentia paternitatis, & filiationis: ergo entitas Petri, & entitas Pauli distinguuntur à paternitate & filiatione. Maior est certitudo: nam optime colligimus, substantiam Petri distinguui à parte rei à frigidityte, & calore, quia substantia Petri, quæ nunc est calida, potest esse frigida, & qui modo est sub frigidityte, potest esse sub calore quæ sunt formæ oppositæ inter se, & potest esse sub carentia vtriusque, & idem est in omnibus oppositis contrariis: ergo subiectum, quod potest esse sub oppositis formis, & sub carentia illarum distinguitur ab illis à parte rei.

168 Minor quoad primam partem sic probatur ex D. Athanasio orat. 2. contra Arrian. multo propius ad medium, quam ad principium; ibi: nec in illis stabilem locum habet persona Patris, & Filij; nam qui filius est, Pater efficitur, filius quidem eius, qui ipsum genuit, Pater autem illius, qui ex ipso genitus est, verum id in diuinitate ita non habet, nec Pater ex Patre originem trahit: unde fit, ut gignat non progeniturum: unde concluditur; quapropter in sola deitate proprie Pater est, & filius proprie filius est, & in illis solis consistit, ut Pater semper sit Pater, & filius semper sit filius; sic ille, qui similia scripsit idem Athanasius ad Serapionem in longiori epistola circa medium, & Nazianzenus orat. 35. quæ est 3. de Theolog. & orat. 23. in laudem Hieronimi prope finem; quod etiam patet ex ijs, quæ in ipsa minori posuimus.

169 Secunda pars minoris iam satis probata manet. scilicet 2. subsc. 1. cuius in præfati memini, ut solutionem quandam à P. Arriaga adductam oppugnarem, responsum tradit in Logica, disp. 12. scilicet 7. num. 30. §. fareberis, in fine, his verbis; respondeo non esse adæquatam fundamentum relationis Patris Petrum, & Paulum, sed vtrumque, & generationem ortam à Petro; hæc autem omnia nequeunt existere, quin Petrus sit Pater Pauli: unde à toto fundamento, & termino semper est verum, non posse separari relationem, ideo nec distinguui.

170 Sed contra manifeste: nam ut loco supra citato diximus, generatio non potest esse pars essentialiter constitutiva relationis, ut patet ex adductis eadem subsc. 1. à §. Sed contra, quia vel illa generatio est, vbi quæ ad illa verba perseverare inclusive, R. P. Ideph. de Penafiel Theol. Schol. Tom. 1.

quod amplius sic probo, quia destructo termino paternitatis, v.g. substantia Pauli genita à Petro, minime est in re ipsa actus Pater Pauli, neque Petrus habet actualem relationem in re ipsa; quia actualis relatio petit terminum actualem, & actus existentem, quod ipse Arriaga his verbis docet eadem disp. 12. scilicet 10. num. 50. §. an relatio petat terminum existentem. Gregorius, quem refert P. Suar. & Hurt. a §. 63. dicit, non requiri eum (nimirum terminum actus existentem) refutat Hurt. à §. 63. ego in hoc puncto de re nullam arbitror posse esse questionem: si enim in nostra sententia similitudo v.g. est vtrique albedo, certum est in re ipsa non dari similitudinem, quando non datur vtrique albedo, ea scilicet quæ est fundamentum, & ea quæ est terminus, idem dico in relatione Patris, mortuo filio, quod si contrarium voluit Gregorius improbabilius loquutus est; verum quoad modum loquendi supra ostendi frequentissime dici, iste est filius talis, etiam si Parens mortuus sit: verba autem, quæ citat se supra dixisse continentur num. 46. quæ sic se habent: ad argumentum ergo respondeo denominationem Patris non esse omnino physicam transacta generatione, sed partim physicam, partim moralem, physicam quatenus requirit aliquam partem physicam; moralem vero quatenus non requirit actus partes omnes physicas, physice enim non existente generatione, sed præterita iam perinde ab omnibus dicitur Pater, ac si actus illum generaret, quo pacto dicimus, Pater Philippi fecit hoc, quantumvis iam sit defunctus: ergo hæc voces, Pater, & Filius non significant semper existere physice, etiam ea, quæ tu partes vocas, quod magis ad modum loquendi pertinet, quam ad rem ipsam; est etiam de hac re exemplum in ipsa denominatione similis, scilicet pissime enim dicimus, Petrus est similis suo Parenti, neque vnquam curamus an aliter, cui eum comparamus, vivat, vel non: ergo cum hoc dicimus, solum contendimus, Petrum habere talem faciem, qualem habuit Parens: sic Arriaga, in quibus aperte ait, entitatem substantialem termini paternitatis ita esse necessarium quoad actualem existentiam, ut sine illo in re ipsa nullo modo possit dari relatio paternitatis, aut maternitatis actualiter, licet in modo loquendi extensione quadam figurata possit dici lato modo Pater, aut mater respectu filij, qui actus non existit sed mortuus est; & idem docet de ipsa entitate fundamenti, imo à fortiori debet dici, quia si Petrus, in quo est paternitas, & qui Pater est, actus non existit, sed mortuus est, nullo modo potest dari actus paternitas in re ipsa, imo nec actus potest denominari Pater, si iam mortuus est, etiam si vivat Paulus, qui genitus fuit ab ipso; unde hæc propositiones non solum quoad rem ipsam, sed etiam quoad modum loquendi sunt falsæ, Petrus, qui non existit actus, sed mortuus est, actus est Pater Pauli, aut actus habet relationem paternitatis ad Paulum.

Itaque in re ipsa nullo modo potest dari actualis relatio, nisi actus existat vtrumque extremum, fundamentum nimirum, & terminus; & ratio est, quam ipse Arriaga tribuit, dicens, relationem includere essentialiter vtrumque extremum, fundamentum nimirum, & terminum: cum autem res non possit esse sine constitutivis essentialibus suis, inde est, quod non possit relatio, v.g. paternitatis, vel esse Patris in re ipsa, vere existere sine filio, qui est terminus talis paternitatis constitutivus essentialiter paternitatis, quod expresse docuit Aug. 5.

Z z z z 2 de

de Trin. cap. 5. ibi; quia Pater non dicitur Pater, nisi ex eo quod est ei filius, & filius non dicitur, nisi ex eo, quod habet Patrem: quia non quisque eorum ad seipsum sed ad invicem, atque ad alterutrum ista dicuntur: sic ille, quibus similia sunt quæ notat Augustinus *serm. 38. de temp. prope medium, & in medio*: quod eleganter docuit Cyrillus *dial. de Trin. lib. 4. colum. 5.* his verbis: & si non est filius existens, genitus, neque Pater esset iuxta rationem congruam, Pater quidem quia genuit; igitur, & simul subsistere, & simul tolli per ambo utrumque verum, & vno subsistente, subsistat omnino, & quod ideo dicitur, & est quod est. Sic Cyrillus, Atanasius *2. orat. contra Arianos. præsertim circa medium*, sic ait: opifex quidem dici, & esse poterit, etiam si nondum opera existant, Pater vero nec dici, nec esse poterit, si non sit ei filius, quæ omnia patent manifeste ex 1. *Joan. 2.* ibi: omnis qui negat filium, nec Patrem habet, qui confiteatur filium, & Patrem habet; quibus alludens Damascenus 1. *de fide, cap. 8. ad medium*: Pater inquit, sine filio nequaquam vocabitur, si vero fuit non habens filium, minime fuit Pater, & si postea adeptus est filius, postea effectus est Pater; cum ante id Pater non esset, atque ita mutatus est de non esse Patrem in fieri Patrem.

171 Tandem Concilium generale Sardisen. quæ parte Catholicum, & approbatum est, in *epistola ad omnes Episcopos prope finem*, sic ait: indubitanter credentes nunquam Patrem sine filio, nec filium sine Patre fuisse, Patrem enim sine filio nominari, nec esse posse est ipsius filij testimonium, quod etiam confirmat Concilium Toletanum vndecimum in professione fidei sub initio, sempiternus quoque est, & filius, quoniam si Pater semper fuit, semper habuit filium. Itaque sine fundamento, & termino actu existentibus nullo modo potest in re existere relatio paternitatis: quia fundamentum, & terminus sunt idem formalissime, ac relatio paternitatis.

172 Tunc si scilicet sine generatione actuali, & actualiter existente datur actu relatio maternitatis vel paternitatis in re, & non solum in modo loquendi: ergo generatio actualis neque est fundamentum, nec terminus relationis, nec aliquod ex extremis, quod identificatur cum relatione maternitatis, aut paternitatis, neque est aliquod constitutum essentialiter relationis actualis: pater hæc consequentia: quia nihil potest esse actuale, & actualiter existere sine his, quæ sunt de essentia illius, aut sine his, cum quibus identificatur à parte rei, ut ex terminis ipsis pater: ideo enim homo non potest esse sine animali, & rationali, quia identificatur cum homine, & sunt de essentia illius. Item Petrus non potest esse sine anima rationali, quia anima rationalis est de essentia Petri. Item per vos non potest esse maternitas, aut paternitas sine filio, nec filiatio sine Patre in re ipsa vere, & realiter, licet aliquando non in rigore, sed quasi per thropum, & lato modo loquendo dicatur filius sine Patre, aut Pater sine filio, quia Filius quatenus est terminus paternitatis est de essentia illius formalissime, & Pater est de essentia filij; cum Pater in re ipsa sit utrumque extremum, sed in re ipsa verè, propriè, ac realiter datur maternitas, & idem est de paternitate sine actuali generatione, ex eo solum quod transivit generatio, & de præterito data est: ergo generatio actualis non est de essentia relationis actualis, neque est aliquod ex extremis, cum quibus identificatur ipsa relatio actuali-

ter, sed solum erit quædam conditio, sine qua non datur relatio paternitatis, aut maternitatis: unde in tua sententia relatio maternitatis, aut paternitatis erit idem quod substantia Patris, & substantia filij.

Sed si Deus produceret has duas substantias 173 immediate, ut potest, sine eo quod vna produceretur ab alia, non darentur paternitas, nec filiatio: ergo paternitas, & filiatio nullo modo identificantur cum substantia Patris, & substantia filij, siquidem in tali casu substantia Patris, & filij darentur sine paternitate, & filiatione, ac proinde separata realiter ab illis existerent, sicut de facto existit paternitas, aut maternitas separata realiter à generatione actuali: ergo substantia Patris, & substantia filij distinguuntur realiter à paternitate, & filiatione, & paternitas, & filiatio distinguuntur realiter à substantia Patris, & filij, à quibus possunt realiter separari, & à generatione actuali, à qua de facto separantur paternitas, & filiatio actualiter.

174 Illa minor principalis, quæ est in §. *hunc sic*, sic demonstratur. Nam Beata Virgo Maria secundum fidem Catholicam est vere, propriè, ac realiter Mater Christi, ac proinde vere, & propriè mater Dei: unde in Beata Virgine vere, propriè, ac realiter datur relatio maternitatis ad Christum; sed nulla datur actualis generatio Virginis circa Christum, sed potius conservatur relatio maternitatis actualiter ex eo quod Beata Virgo genuit Christum, & ex eo quod de præterito fuit generatio, quando Beata Virgo generavit Christum: ergo actualiter datur relatio maternitatis, aut paternitatis sine generatione actuali: Maior patet manifeste, & his verbis traditur à P. Franc. Suarez *tom. 2. in 3. p. q. 27. art. 1. disp. 1. sect. 1. §. veritas idem est, B. Virginem vere, ac propriè esse Matrem Dei ut definitum est in Concilio Ephes. & Chalced. & in 6. Synodo ast. 4. & vndecima*, & habetur etiam in 7. in Concil. Lat. sub Martino primo *can. 3.* & in alijs frequentibus; & patet ex *Joan. 1.* & erat mater Iesu ibi; & *Lucæ 1.* unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me, & *cap. 2.* Simeon dixit ad Mariam Matrem eius, *Matth. 1. 2.* accipe puerum, & Matrem eius; dicens, similibus testimonijs probaretur, Iosephum fuisse Patrem Christi. Respondetur, hoc ipsum explicare veritatem, tum quia propterea *Lucæ 3.* additum est ut putabatur filius Ioseph, quod de Virgine nunquam est dictum, tum etiam, quia de Iosepho nunquam dicitur in Evangelio genuisse Christum; de Virgine autem dicitur concepisse, & peperisse filium.

Hoc etiam confirmat illa frequens appellatio qua Christus in Evangelio filius hominis vocabatur, ut notavit Irenæus *lib. 3. contra hæreses. 32.* unde *Isaia 11.* dicitur, egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet; sicut et Iesse, & flos de radice eius ascendet; ita Christus go vere prodicitur flos ex arbore, ita Christus ex Virgine, ac proinde vere, propriè, & realiter ex Virgine est mater Dei, cum omni proprietate, & toto rigore loquendo: ut notavit Hieronymus super illum locum, & Leo Papa *serm. 4. de nativitate*; Ambrosius *lib. de benedictionibus Patriarch. cap. 4. & lib. 2. de Spiritu sancto cap. 5.* Augustinus *serm. 3. de tempore Chrysof. in psalm. 22.* Origenes *serm. 3. de tempore Chrysof. in psalm. 22.* Tertullianus *lib. 5. contra Marcionem, cap. 8. & lib. contra Iudaos, cap. 9. sic P. Suarez.* Ex quibus evidenter colligitur tanquam de fide tenendam maiorem nostram.

Minor illa est etiam clara, quia B. Virgo ex eo 175 est

Quaest. III. Vtrum relatio sit vtrumque, &c. 743

est Mater Dei, non quia actu generet Christum: sed quia genuit illum, vt patet ex D. Greg. lib. 9. *registri epist.* 61. eadem, inquit, Virgo, & ancilla Domini dicitur, & mater; ancilla enim Domini, quia Verbum ante saecula, vnigenitus aequalis est Patri; mater vero, quia in eius viscibus ex sancto Spiritu eiusque carne factus est homo, & infra subdit rationem, quia non prius in vtero Virginis caro concepta est, & postmodum diuinitus venit in carnem: sed statim Verbum factum est caro, mater igitur est Maria, quia hominem genuit, qui simul est Deus, quam rationem tribuunt etiam Basil. Christof. Gregorius Nazianz. *orat.* 51. Irenaeus lib. 3. cap. 27. & 32. Epiphani. l. b. 3. *haeres.* 78. Cyrillus homilia 6. contra Nestorium, August. *serm.* 2. de annunciat. & saepe alias, Leo Papa epist. 83. & 97.

177 Confirmatur ex P. Suarez, vbi supra §. 3. *hinc facile*, vbi sic ait, facile concluditur intentio veritas, B. scilicet Virginem verè, realiter, ac proprie esse matrem Dei; probatur ex dictis, quia Virgo concepit, & peperit Deum: ergo est mater eius. Antecedens constat ex dictis, quia concepit hunc hominem, & hic homo in ipsa conceptione fuit Deus: concepit ergo Deum; vnde, & Scriptura sacra sic aperte loquitur: nam ad Galatas 4. filius Dei hoc sensu dicitur factus ex muliere, & ad Roman. 1. dicitur, factus ex semine David secundum carnem, quo argumento probat P. Suarez Christum esse de praesenti filium Virginis, & Virginem esse de praesenti matrem, non quia actu generet, aut concipiat Christum: sed potius, quia genuit, peperit, & concepit ipsum. Quod etiam patet ex Scriptura, vbi absolute Pater, & mater dicuntur propter generationem de praeterito; vt patet *Proverbior.* cap. 17. 25. ibi ira Patris, Filius stultus, & dolor matris quae genuit eum, & *Hierem.* 2. 26. ibi: & mittam te, & matrem tuam, quae genuit te, in qua nati non es, de quo innumera exempla reperiuntur in Scriptura: ergo vt detur actualis relatio paternitatis, aut maternitatis, non est necesse, vt actu deus generatio: sed sufficit, quod transferat de praeterito.

178 Vergetur, quia secundum veram philosophiam quoties filius vivit, actu dicitur Pater etiam si filius maxime loco distet à Patre, & nihilominus Pater non potest actionem aliquam substantialem exercere in filium à se distantem, non solum naturaliter, quia hoc est certum: sed etiam supernaturaliter secundum probabiliorem opinionem.

179 Deinde, quia secundum veritatem filius producit à Patre in primo instanti solum, & postea toto tempore vitae à solo Deo conservatur perseverante toto tempore vitae in Patris, & filij substantiae relatione paternitatis, & filiationis quod his verbis aperte docuit Gregorius Boëticus lib. de Trin. *prope finem*: apud homines exinde Patet, quis dicitur ex quo genuit filium, qui quidem, & tandiu Pater dicitur, quandiu filius eius vivit, vbi gravissimus iste author asserit, toto tempore vitae Patris, & filij, perseverare entitates, & substantias relationum paternitatis, & filiationis ex eo solum, quod Pater de praeterito genuerit filium.

180 Quae omnia clarissime probantur ex *Psal.* 2. vers. 7. ibi, Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te: vbi generationem aeternam Verbi Divini à P. aeterno, & generationem tempo-

ralem Christi secundum quod est homo ex vniionis hypostaticae à Deo de praeterito significatur verbo illo, genui (etiam si in te sit de praesenti, quia P. aeternus non solum ab aeterno: sed etiam in praesenti generat Verbum Divinum) vt denotetur ad rationem filij de praesenti quod requiritur formalissime, & necessario esse generationem de praeterito, licet etiam ad generationem divinam ex eo quod divina sit, & ad filiationem incretam propter rationem incretam, & divinam requiratur, quod sit de praesenti, quod significatur illo adverbio, hodie.

Ergo ad filiationem creatam, & ad maternitatem B. Virginis non est necesse, vt actu detur generatio: sed sufficit, quod praecesserit.

Confirmatur, quia quotiescunque Scriptura loquitur de Patre varijs modis vtitur; nam aliquando dicit solum aliquem fuisse Patrem de praeterito, vt *Genes.* 4. 21. Pater fuit canentium cythara; clarus 1. Paralip. 2. 17. cuius Pater fuit Geter. 2. Paralip. 2. 14. cuius Pater fuit Tyrius, & 1. Regum 14. 51. Cis fuit Pater Saul, & 1. Paralip. 4. 11. Qui fuit Pater Eshon.

Aliquando etiam nominat Patrem de futuro, vt *183 Genes.* 17. 4. crisque Pater multarum gentium, & 1. Macab. 2. 65. ipse erit vobis Pater.

Aliquando de praesenti vtitur, vt *Genes.* 9. 18. 184 ipse est Pater Canaan, & 19. 31. Pater noster senex est, & 44. 27. est nobis Pater senex, & *Isaia.* 64. 8. Pater noster es tu, & *Hier.* 2. 27. Pater meus es tu, qua varietate vtitur Scriptura ad significandum proprius modum loquendi de Patre, aut de paternitate: nam qui dicit, actu esse Patrem filij qui mortuus est, improprie loquitur; nam si proprie loqueretur deberet loqui eo modo, quo Scriptura, videlicet Pater fuit, nam ille est proprie actu Pater, non qui actu non habet filium, quem habiturus est, quia iste potius dicitur, erit Pater; sed potius qui actu habet filium: vnde Paternitas actualis non datur actu vere proprie, & realiter (licet abusive, lato modo, & improprie dicatur aliquando Pater respectu filij, qui non est, & filius respectu Patris, qui iam defunctus est, vt patet ex exemplis adductis ab ipso Arriaga) si filius non est actu, aut si substantia Patris non est actu, & nihilominus actu est Pater, & actu est filius, licet actu non sit generatio, vt patet ex iam supra dictis de maternitate Virginis: ergo non eodem modo, & eodem gradu necessitatis requiritur, nec eadem ratione constituit relationem actualem generatio actualis, ac requiruntur, & constituunt ipsam relationem actualem substantia Patris, & substantia filij actualiter existentes, siquidem haec ad actualem relationem constituendam in re ipsa, & non solum in modo latissimo loquendi requiruntur, vt actualiter, & formaliter existentes, & generatio non requiritur actualiter ad actualem constitutionem relationis, & sic actualis, & adaequata relatio paternitatis, & filiationis separatur ab actuali generatione, ac proinde distinguitur adaequate ab ipsa, sicut etiam distinguitur adaequate vtrumque extremum relationis paternitatis substantia nimirum Petri, qui est Pater, & substantia Pauli, qui est filius ab ipsa relatione paternitatis, aut filiationis, quia licet actu non separaretur vtrumque extremum dictum à relationibus, potest tamen separari à talibus relationibus, nam idem Petrus, & idem Paulus possent esse, & existere actu, vt supra diximus, si à solo

Deo producerentur immediate, in quibus nulla esset paternitas, aut filiatio, comparando Petrum cum Paulo, & è contra.

SECTIO VLTIMA.

In qua argumenta Adversaria solvuntur.

- 185 **A**D locum ex D. Thoma desumptum respon-
deo, admittendo totum illum, negando tam-
en ex tali loco sequi relationem constitui for-
maliter per terminum, tanquam per partem for-
malem illius, sed solum terminum pertinere ad
relationem ut extrinsecum connotatum, & speci-
ficativum extrinsecum relationis, à quo relatio
adæquate intrinsece distinguitur, & per quem non
distinguitur ab alijs rebus tanquam per consti-
tutum formale intrinsecum, sed solum tan-
quam per extrinsecum essentiale requisitum ad
illam.
- 186 Nam res possunt ab alijs dupliciter distingui,
aut extrinsece, aut intrinsece; hoc est aut tanquam
per connotata aut tanquam per constitutiva for-
maliter; exemplo potentia, & scientia manifeste
convincitur hoc: Nam intellectus dupliciter dis-
tinguitur à voluntate aut per intrinsecam essentia-
lia constitutiva ipsius, hoc est per prædicata es-
sentialia, quibus intrinsece, & formaliter consti-
tuitur, videlicet, quia est potentia perceptiva veri-
tatis, & sic dicimus, intellectus distinguitur à vo-
luntate, quia potest cognoscere obiectum, aut per-
cipere verum; aut per extrinsecum obiectum, & sic
solet dici intellectus non est voluntas, quia intel-
lectus habet pro obiecto verum, voluntas autem
habet pro obiecto bonum, quæ distinctio est per
extrinsecum, & non per intrinsecum; Item Theo-
logia distinguitur à Logica, quia illa importat
Deum, ut obiectum, hæc intellectus operationes,
ut dirigibiles; ecce quomodo has res distinguimus
ab alijs per extrinsecam, etiam si illa non sint partes
constituentes scientias, & potentias, sed solum,
quia pertinent extrinsece ad ipsas; quæ distinctio
etiam in moralibus reperitur, v.g. Hispania Rex
Philippus quartus distinguitur à Duce Sabaudia
aut per tot populos, quos supremo dominio, &
authoritate gubernat, tot parentissima regna, &
imperia, quibus dominatur, & potitur, & quibus
omnibus caret supradictus Sabaudia Dux, quia di-
stinctione sapissime utimur, quia notior, cum per
res tam notas, & omnibus parentes tribuatur, imo
ea communiter solet tribui, ut personæ digno-
cantur.
- 187 Potest etiam distingui Rex Hispania à supra-
dicto Duce per tales, & tales virtutes, & habitus
morales, quos intrinsece affixos habet animo, aut
per talem materiam, formam, & unionem intrin-
sece, & essentialiter constitutivas Regis Hispania
distinctas à materia, forma, & unionem illius Ducis,
& hæc distinctio dicitur intrinseca, quia assigna-
tur, & redditur per intrinsecas partes constitui-
vas rei.
- 188 Ita similiter in nostro casu D. Thomas in opus-
culo citato ad manifestandam naturam relatio-
nis vitur distinctione per extrinsecam, scilicet per
terminum, non tanquam per partem, sed tanquam
per extrinsecum specificativum notissimum om-
nibus, ratione cuius per illum etiam si extrinsece
pertineat ad relationem, & minime constituat for-

maliter intrinsece illam, optime natura relationis
manifestatur, quare Aristoteles docet relationem
esse definendam per suum terminum, non tan-
quam per partem; sed potius tanquam per extrin-
secum, in ordine ad quod specificatur relatio ha-
bendo totum suum esse in ordine ad illud.

Convincitur totum hoc exemplo D. Thomæ; 189
nam sicut totum distinguitur à sua parte, tanquam
id, quod dicit plusquam illa, sic relatio distingui-
tur à suo fundamento, quia relatio connotat ter-
minum à quo specificatur, quem non connotat
fundamentum, ac proinde relatio dicitur entitatem
intrinsecam respectus, & entitatem extrinsecam
termini; unde plus dicit relatio, quam fundamen-
tum, saltem extrinsece, licet constitutive intrinse-
ce, neque fundamentum, nec relatio dicant termi-
num; & hæc est genuina explicatio mentis D.
Thomæ.

Quod sic probatur ex illo communi axioma, vi. 190
delicet quod exempla ut sint recta non debeant
esse identitates sed potius debeant habere distin-
ctionem à rebus, quas per talia exempla declara-
mus; sed D. Thomas adducit exemplum totius,
quatenus distinguitur ab una parte per aliam ut
explicet distinctionem relationis à fundamento,
& ait, sicut totum distinguitur à materia per for-
mam, ita relatio distinguitur à fundamento per
terminum: ergo ut exemplum D. Thomæ sit re-
ctum, & non sit identitas, nec in explicatione
committat Angelicus Doctor vitium declarandi
idem per idem, non debet relatio esse totum respec-
tu fundamenti, & termini.

Quod amplius declaratur verbis supra adductis 191
D. Thomæ ex 1. p. ubi comparans relationes divinas
cum creatis ait, in hoc solum distingui vitæque
relationes, quod creatæ distinguuntur à parte rei
à fundamentis, divinæ vero non, & quod in cate-
ris conveniant: sed relatio Divina, v.g. Patris non
componitur ex fundamento, & termino: ergo
etiam creatæ secundum mentem D. Thomæ, quæ
verbis, quæ adducuntur ab adversarijs, solum
ostendit Angelicus Doctor distinctionem rela-
tionis à suo fundamento, non per intrinsecum, sed
per extrinsecum terminum, quia fundamentum
quatenus absolutum nihil extrinsecum connotat,
cum relatio ex eo quod sit entitas respectiva con-
notet terminum.

Ad secundum argumentum nego primam par-
tem antecedentis ut patet ex supradictis. Ad pro-
bationem illius respondeo, argumenta illa evi-
denter esse soluta, & refutata. Ad ultimam ratio-
nem nego maiorem: tactus enim est contingitas
duorum corporum; nam ut bene ait D. Thomas,
tactus est solum coexistentia duorum corporum
in locis immediatis; unde non est relatio, sed de-
nominatio extrinseca, ac proinde non potest dici,
quod tactus sit aliquid, sed potius est ab alio de-
nominante extrinsece, ut partes denominatur dex-
ter à dexteritate hominis, & Petrus denominatur
amatus extrinsece ab amore Ioannis.

Item respondeo in casu in quo concedamus, ta-
ctum esse relationem, talem tactum seu relationem
à parte rei distingui à rebus se tangentibus, quia
non est maior ratio huius relationis, ac ceterarum,
quod nihil reperiamus in hac relatione, quod co-
gat nos asserere contra supradicta, videlicet huius-
modi relationem identificari cum fundamento,
imo potius dicimus, talem relationem à parte rei
resultare, ut modum ex natura rei distinctum à
corporibus